

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-60; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostala inozemstva in Ameriko celoletno K 36-.-.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstvarica 30 vin., pogojen prostor, poslaša in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 770.

V Ljubljani, v torek dne 30. decembra 1913.

Leto III.

Novoletno darilo § 14.

Nad avstrijskim parlamentom visi zopet Damoklejev meč — § 14. V njegovem znamenju se lahko prične leto 1914. Medtem ko pišemo te vrste, je morda že odločeno, da vstopimo v novo leto brez parlamenta.

Grof Stürgkh je mož mnogih in premnogih besed, ali neznatne iniciative in enerzijske. Ne enega pomembnega dela ni, s katerim bi se mogel pohvaliti, da je izvršeno, odkar je on na krmilu. Ne ena resnična ideja ni prišla iz njegove lepe frizirane glave, odkar ima naslov in plačo ministrskega predsednika. Več kakor dve leti vlada gospod grof v Avstriji, toliko časa, da bi se morali njegovi talenti kakor si že bode praktično izraziti in seme njegovega političnega duha bi bilo moralo v toliki dobi obroditi vsaj kakšen skromen sad. Zahtevati od gospoda grofa dokaze njegove državniške sposobnosti bi bilo le pravično; kajti on se ni lotil svoje visoke službe po silni, ni se žrtvoval, da bi v kritičnem času rešil državo iz kakšne nevarnosti, ampak dal se je imenovati za ministrskega predsednika, da je ugodil svojim osebnim ambicijam. Koprnal je po vodilnem mestu v državni politiki, in zato je bil dolžan dokazati, da so njegove sposobnosti opravile potegovanje za kapelnštvo pri tem kompliciranem orkestru, ki se imenuje Avstrija.

Grof Stürgkh ni doprinesel ne enega dokaza. Ta trditve se lahko izreka povsem brez obzira na kakšno strankarsko stališče. Gotovo je v naših časih socialno vprašanje kamen izkušnje za vsakega političnega človeka. S takimi sredstvi se dandanes ne more uspešno vladati kakor v štirinajstem ali pa v osemnajstem stoletju. Vsak čas ima svoje zahteve in kdor ne pozna svoje dobe, ne more ustrezati njenim potrebam. Da je grof Stürgkh slep in gluha za delavska vprašanja, da nima zmisla za socialno reformo v širšem pomenu, izpričuje njegov dveletni režim, ki je kupil iste zapreke na poti vsakega socialnega napredka. Težko roko te vlade so občutili delavci, pa tudi vsi sloji, ki so odvisni le od svojega zaslužka, državni uslužbenci prav tako kakor uradniki in učitelji.

To že opravičuje besede, da grof Stürgkh ni pripraven za ministrskega predsednika v dvajsetem stoletju in v srednji Evropi.

Toda če ne bi bilo socialnega vprašanja, bi vendar ostala neizpremenjena resnica, da je vsa doba njegove vlade neplodna; če bi bil stal na njegovem mestu mehaničen aparat, ki funkcionira tako, kakor se navije, bi bili rezultati zadnjih dveh let prav taki, kakor jih je porodil kabinet z grofom Stürgkhom na čelu. Mogoče, da bi bili v tem ali onem oziru nekoliko boljši.

Delovanje Stürgkhove vlade lahko presoja konservativci ali revolucionarji; videti pa ne bo mogel nihče kaj drugega kakor popolno nerodovitnost. Pač je bila v tej eri sprejeta brambna reforma, pa zakon o volni tlaki. Ali kdo izmed onih, ki smatrajo to za dobroto, bi se upal trditi, da je bilo treba za to prav grofa Stürgkha? Kdo ni prepričan, da je v avstrijskem parlamentu s tako večino vsak figurant dober za dobavljanje militarističnih žrtev?

Vpraša pa se, kaj je storil Stürgkh iz svojega, kaj je zraslo na njegovem zelišču. Vpraša se — ali zamenja išče človek odgovora. Nobeno gospodarsko, nobeno kulturno vprašanje ni bilo rešeno; narodno vprašanje je še bolj zavoženo, nego je bilo pred njim. Nikjer se ni odprla kakšna nova pot, nikjer se ni zasvetila kakšna nova misel. Če se prebrska vse strnišče Stürgkhovega delovanja, tedaj je kratka sodba o njegovem političnem značaju: Slabotneži!

Ali v eni smeri zna biti plemeniti mož s Štajerskega energičen kakor da je železna odločnost njegova natura od rojstva. Ovirati parlament in ga sistematično spravljati na nič, trobiti ustavo in pripravljati prot absolutizmu — to je umetnost, za katero ima grof Stürgkh dovolj talenta in dovolj doslednosti.

Če se prične novo leto s § 14, se ga posluži ministrski predsednik gotovo le zaradi sile. Parlament ni rešil proračunskega provizorija in grof Stürgkh ne more vladati brez proračuna. Torej si ga mora dovoliti s § 14. Kriv je državni zbor, ne pa minister. Ko je češki deželni odbor dobil brco in ga je nadomestila neustavna upravna komisija, ni bil kriv grof Stürgkh, ampak češki deželni zbor, ki ni hotel funkcionirati.

In marsikdo bo tako naiven, pa bo pritrdil: Saj je res! Kako pa naj si vlada pomaga? Z novim letom vendar ne more vse običati. S čem naj se gospodari, če se ne bodo pobirali davki? Država mora pač živeti!

Politika pa ni za naivne ljudi, in grof Stürgkh sam ni naiven. Včas se pač rad dela

takega; toda po paragrafu 14. gotovo ne sega iz naivnosti, temveč z veseljem in zadoščenjem. Sila, na katero se izgovarja, ni prišla po sklepu nevidnih duhov, ampak grof Stürgkh jo je naravnost pripravil. Kdor ima skrbeti sam zase, lahko živi tjavendan in se mu ni treba brigati, kaj da bo jutri, kaj pa še pojutrišnjem. Nihče ne bo dejal, da je tako življenje posebno pametno, ali če ni človek odgovoren za nikogar drugega, je naposled njegova stvar, če ga veseli, da tudi nemara nenadoma pogine.

Grof Stürgkh pa hoče biti varuh Avstrije in ne sme voditi države po takih potih, po katerih lahko hodi privaten čudak. Ministrski predsednik je dolžan, da misli na bodočnost in spoznava, kaj se pripravlja. Ker ne živi država od danes do jutri, mora njen vodja zgraditi pripravljalni tla za prihodnost. Če pa ima slabe oči in če razume le trenutek, tedaj ni za krmarja. Sedaj je pač stiska. Toda vsak oficijal v ministrskem predsedništvu bi bil to svojemu šefu že pred mnogimi meseci povsem zanesljivo, že prvo leto pa vsaj približno lahko preokoval.

Največji greh grofa Stürgkha je bil ta, da ni nikdar privoščil državnemu zboru časa za kakšno delo. Toliko počitnic nima noben parlament na svetu kolikor avstrijski; in vendar nima nobeden toliko težav kolikor naš, ki ni le parlament ene države, ampak tudi osmerih narodov. Če ne more tak zakonodajni zbor reševati nič drugega kakor to, kar imenuje vlada »državne potrebe«, tedaj mora naraščati nezadovoljnost vseh, ki ne pridejo niti do tega, da bi povedali svoje želje. Obstrukcije na Dunaju so neznane; škodljive so tembolji, čimbolji primanjkuje državnemu zboru časa. Toda prav zato, ker mu ga vedno primanjkuje, prihajajo neprenehoma obstrukcije na dnevni red. Stranke, ki nimajo od rednega dela ničesar pričakovati, poskušajo svojo srečo z izsiljevanjem; seveda ruširajo s tem parlament, ne da bi trdo kožni vladi kaj škodovali. Toda kdor hoče biti vodja, mora upoštevati tudi kratkovidnost strank, in če bi bilo grofu Stürgkhu kaj za obstanek parlamenta, ga ne bi smel tako brezbrizno izročati obstrukcijam, skrbeti bi moral, da se odpravijo razlogi obstrukcij in dajati bi mu moral čim več časa za delo.

Grof Stürgkh pa tudi izven državnega zbora ni storil ničesar, kar bi pripravilo tla za delo. Rusinska obstrukcija, ki je sedaj prevleča za § 14., nadleguje državni zbor, ker ne dobe Rusini volilne reforme za galski deželni zbor. Grof Stürgkh kaže nedolžen obraz in vzdihuje. Ali ko je bil čas, da bi bil izrekel besedo kot načelnik vlade, je molčal, kakor da se vsa stvar nič ne tiče. Za galsko volilno reformo je bil že dosežen kompromis. Tedaj so ga pokvarili galski škofje. In grof Stürgkh, ki je bil dovolj krepak, da je meščanskim strankam diktiral uro, do katere mu morajo rešiti brambno reformo, ni imel toliko enerzijske, da bi bil prečistilni gospodom s krivimi palicami dejal resno besedo. Kakor fatalist je mirno gledal, da je splavala volilna reforma po vodi, ko pa so Rusini zbesneli, ni znal nič drugega kakor apelirati...

Tako pasivno je bilo njegovo delo v češko-nemškem sporu, tako malo brige mu je povzročalo narodno vprašanje sploh, tako ravnodušno se je odrekel vsakega vpliva na Berchtoldovo zunanjo politiko. Propadanje parlamenta, ki je bilo očitno vsaki branjevi na dunajskem Naschmarktu, mu ni pobelilo niti enega lasu na glavi, zoper obstrukcije se ni znal odločiti ne za sporazum ne za boj, in vse to bi bilo nerazumljivo, če ne bi bilo znano, da je smatral § 14. od vsega začetka za zdravilo vseh zdravil. Nekdanji liberalci je pionir absolutizma.

Seveda bi bilo to nemogoče, ako bi imeli v državnem zboru večino, ki bi hotela vladati. Njej bi morali biti namenjeni grofa Stürgkha že davno jasni in že davno bi se jim bila morala postaviti po robu. Hlapčevske stranke, ki žive od vladne milosti in pritrjujejo, da je dispozicijski fond namenjen političnemu podkupovanju, pa niso sposobne za obrambo ustave. In položaj je enostaven tak: Od vlade ni pričakovati zlobojanja, ker ji je prav onemoglost parlamenta všeč; od državnega zbora ni upati rešitve, ker je njegova večina resnično onemogla. Prihodnost je edino v rokah volilcev. Kadar pokažejo množice na voliščih s svojimi glasovnicami, da so se naveličale te politike slepomišenja in varanja pa odpošljejo v državni zbor energično večino, ki bo znala zastopati ljudstvo, tedaj nastane preobrat. Tedaj pride parlament do veljave in noben Stürgkh se ga ne bo upal pošiljati domov in nadomeščati s paragrafom 14.

stroje, ki jih je gospod Bamberg dal zopet urediti z velikimi žrtvami. V izjavi pravi tudi, da je nastala stavka vsled socialno demokratskega hujkanja, kar naglaša posebno zaraditvega, da bi diskreditiral tiskarsko mezdno gibanje pred javnostjo.

Preden opišemo dejstvo samo, poudarjamo, da sta gorenji trditvi predzniki laži z očitnim namenom, preslepiti javnost. Najprej ni resnica, da so pomočniki stopili v stavko, marveč jih je gospod Bamberg sam zagnal na cesto; tiskarsko delavstvo je torej izprto.

Že s tem dejstvom samim se stvar čisto izpremeni. Že s tem dejstvom je dokazano, da vodi gospod Bamberg bol proti svojemu delavstvu samo zaradi organizacije, ne pa zaradi mezdnih zahtev, kar potrjuje tudi sam v okrožnicah, ki jih pošilja kot predsednik kranjskih tiskarnarjev svojim tovarišem.

Toda to jezuitsko lažnivo poročilo gospoda Bamberga še ni najhujše, kar je storil. Mnogo bolj žaljiva je trditve gospoda Bamberga, v kateri naravnost trdi, da so njegovi delavci pokvarili stavne stroje, preden so zapustili delavnico. Ta trditve je brezobrazna in izpostavlja poštenje tiskarskih pomočnikov. Trditve, ki jo tukaj postavlja gospod Bamberg, je iz trte izvesti laž, zakaj tisti dan, ko so stavci morali zapustiti delavnico, so prevzeli stavne stroje oba šefa in poslovodja. Stavci niso o nameri gospoda Bambergov ničesar vedeli, kar pridejo imenovani trije gospodje, kakor pandurji v delavnico, kjer so stavci na strojih še stali, pa zahtevajo, naj pomočniki zapuste delavnico. Gospodje so vzeli ključ, zaklenili delavnico in od tistega momenta pomočniki niso bili več v delavnici. Iz tega dejstva je tako jasno razvidno, da si je gospod Bamberg izmislil bajko o po-

Dnevne beležke.

— S seje deželnega odbora kranjskega. Za nadaljne adaptacije v prisilni delavnici se dovoli, oziroma priporoča deželnemu zboru nov naknadni kredit 6000 K, ker prvotno v to svrhu določeni kredit 20.000 K ni zadoščal. Oskrbnina za vzgojevališče se povzra za 20%.

— Telefon na Završnici. Sklene se telefonska zveza Bled-Završnica, ki se izpelje na lastnem daljnovodu in Završnica - Jesenice - Lesce-Radovljica, ki se izpelje na brzojavnih drogah državnih železnic, ako se za to izposluje dovoljenje. Po mnenju referenta bo to pričetek splošnega gorenjskega telefona. — Zadrugi zvezi »dovoli večina za leto 1912. izvršene revizije izredno podporo 4000 K. — Gospodarski zvezi »pa za razstavno lopo 3500 K. — Občini Moste se dovoli za novo šolsko poslopje preostanek dotičnega kredita za l. 1913. v znesku 1000 K. — Dr. Jakobu Silcu, prefektu v Marjanišču se podeli vseučiliška ustanova letnih 1600 K. — Proračun mesta Idrija se vsled pritombe kaplana Oswalda in rudniškega erarja proti glasu naprednega deželnega odbornika izdatno prištriže. Zlasti se za prezidavo slavno znane hiše št. 509 upostavljeni rredit 40.000 K zniža za 20.000 K, kredit za ceste od 8000 K na 3000 K itd. Tudi se sklne stroga revizija vsega občinskega gospodarstva.

— Poslanec Ignacij Žitnik, ki je v nedeljo vačer umrl, je bil rojen 24. novembra 1857 v Zagradcu na Dolenjskem. Novo mašo je pel l. 1883. in postal kaplan v St. Jerneju, odkoder je prišel jeseni l. 1886. v Dobriče, 1887 pa kot stolni vikar v Ljubljano. V tistih časih je Žitnik vstopil v uredništvo »Slovenca«, kamor ga je vabilo močno žurnalistično nagnjenje. Bil je tudi odgovorni urednik klerikalnega glasila; toda Mahnič in Misijani ni bil njegov klerikalizem dosti ultramontanski. V uredništvu so ga močno spravili ob veljavo, a da bi imela stvar nekoliko lepše lice, ga je Missia poslal v Rim »študirati«. Tam je Žitnik v dveh letih postal doktor svetega pisma. Potem se je vrnil v Ljubljano in je bil približno eno leto kurat v prisilni delavnici in v tedanji kazniščnici na Gradu, katero je odpravil potres. Leta 1907. so ga imenovali za častnega, leta 1910. pa za stolnega kanonika. V kranjski deželni zbor je bil prvič izvoljen leta 1889., v državni zbor pa po Badenijski volilni reformi l. 1897. Bolehal je baje že 25 let na želodcu. Pogreb bo jutri ob 3. popoldne iz Leoninuma.

— Iz zgodovine § 14. Avstrijska poslanska zbornica je dne 27. junija 1867 razpravljala o izpremembi § 13. februarkega patenta, katerega je nadomestil ominozni prisilni paragraf, čigar absolutistično gospodstvo pravkar zopet napoveduje vlada. Takrat, ko je prihajala avstrijska ustava izza dolge reakcije na svet, so bili tudi v meščanskih strankah še možje, ki so imeli za politično svobodo več smisla, kakor sedanjí voditelji raznovrstnih nacionalnih in klerikalnih klik. Poročevalec dr. pl. Waser je priporočal § 14. v tisti obliki, katero ima še danes. Tedaj je vstal dr. Brestal in dejal:

»Mogoče ni nič drugega, kakor da se odpravi § 14. sam, če naj ustavno življenje in pravica ljudskega zastopstva sploh postane resnica. Sicer pa je tudi vprašanje, če je sploh kakšna realna potreba za tako zakonodajno pravico vlade, kadar ni zbran državni zbor? Ali gre res za zelo važne zadeve, ali pa za reči manjšega pomena. V prvem slučaju ne razumim, zakaj ne bi bilo danes, v dobi brzjojava, mogoče hitro sklicati parlament. Zatorej ni no-

kvarjenih strojih in jo prezentiral javnosti, da bi sebe opravičil.

S to obdolžitvijo so prizadeti delavci firme Kleinmayr & Bamberg, prizadeta je pa tudi organizacija tiskarjev, ki je zavestna, da nje člani niso ničesar zakrivali, kar bi se jim moglo očitati, bodisi s tega ali onega stališča. Vse kaže, da so bili tiskarji napram svojim delodajalcem preveč pošteti, ker jih ti sedaj tako nesramno obrekujejo. Tiskarska organizacija je znala vedno čuvati svoj ugled in ga bo morala čuvati tudi v tem primeru z vso odločnostjo, da ne obleži na njej madež grde laži, ki jo je priobčil gospod Bamberg v uradnem listu.

Dostavljamo še, da so stavni stroji gospoda Bamberga še starejše konstrukcije, vsi že nad deset let stari, torej precej obrabljeni, in niti ni izključeno, da so pokvarili stroje gospodje šefi sami ali pa dve gospodični (Kaiserjeva in še ena iz Gosposke ulice kot stavkokazki), ki so poskušali delati na stavnih strojih, kar pa ni šlo, ker je mehanizem stavnih strojev jako občutljiv.

S tem smo dovolj jasno dokazali, dasi nas ta stvar direktno ne tangira, da so podatki gospoda Bamberga neresnični.

Gospod Bamberg, tiskarnar v Ljubljani, predsednik Kranjske hranilnice, knjigotrožec, kranjski industrijalec itd., se je s tem činom omadeževal in če ima kaj čuta poštenosti v sebi, potem je njegova dolžnost, da prekliče to grdo žalitev, ki jo je objavil v uradnem listu kranjske deželne vlade.

To zahteva od njega lahko tiskarsko delavstvo, polasnila pa mora zahtevati tudi od njega javnost.

Gospod Bamberg! Če ste pošteti, prekličite torej! To zahteva vaša čast in delavska poštenost!

bene potrebe, da se sprejme taka določba kakor § 14. v ustavo in bati se je le zlorabe... Podobne določbe najdete le v ustavah, ki so bile ustvarjene ali pa revidirane po l. 1848. To je naravnost izum l. 1849., izum pričetke reakcije, izum iz časa, ko so mislili, da lahko sicer ne javno, ampak skrivaj nastopijo proti ustavi. Zatorej predlagam: § 14. osnovnega zakona o državnem zastopstvu se odpravi.

Posl. dr. Kaiser je dejal: »Zgodovina nam kaže, da se pri stvarjanju ne daje zakonu vedno tisti pomen, ki ga pokaže pozneje. Zgodovina nas more svariti, da ne sprejmemo § 14. v nobeni obliki več v naš osnovni zakon. Mi mislimo, da ustvarjamo parlamentarno vladno; če pa ne moremo ustvariti parlamentarne vlade, tedaj zapustimo to hišo in prepustimo absolutizmu vladi, kajti sicer napravimo navidezno ustavnost, tedaj uničimo v avstrijskih narodih vero v parlamentarizem. § 14. je mrtvaški prt, ki leži na avstrijski ustavi. Potegnite ga proč, da bo ustava živa.«

Posl. dr. Figuly je dejal: »Ne mrtvaški prt, ampak grob ustavnosti je postal ta paragraf in zopet lahko postane to. Narodi zidajo na ustavo in nočejo nobenih izjem, nobenega izjemnega stanja.«

Posl. dr. Skene: »Mislim, da je bil Montesquieu, ki je dejal, da ima vsak narod prav tisto vladno, katero zasluži. Če je to res, tedaj ne smemo pozabiti na pomen tega stavka in bi morali odstraniti iz osnovnega zakona določbo, ki popolnoma nasprotuje resnični ustavnosti. Če imam voliti navidezno ustavnost ali pa katerokoli drugo vladno obliko, priznavam, da bom glasoval za vsako obliko, le ne zato, da nas rabijo naposled vedno le za marionete in da naj soodgovarjamo za vse grehe, ki jih store.«

Tedanji ministrski predsednik Beust je zagovarjal § 14., češ da ga ne potrebuje za svojo vladno, ampak da lahko pride država v stisko, če ne zburije parlament. Vezal naj bi vladno, da je odgovorna za svoje naredbe parlamentu, ki jih lahko razveljavi. Tudi zagovarjal je sumljivega paragrafa so ga opravičevali za slučaj, če parlament ni zbran in če ga ni mogoče dosti hitro sklicati... Sedaj pa pošiljajo vlado parlament domov, da morejo reči: Državnega zbora ni; pomagati si moramo s § 14. Sedaj se s tem paragrafom za silo ne rešuje država, ampak rešujejo se vlade, ki nimajo več obstanka. Sedaj se na podlagi § 14. postavlja absolutizem na mesto ustavnosti. Sedaj se izpolnjujejo besede prerokov iz leta 1867.: Mrtvaški prt in grob ustavnosti.

— Hrvaški sabor je moral svojo prvo sejo zaradi obstrukcije svojega starostnega predsednika Mileusića in zaradi kravala združenih starčevičancev in frankovcev raztegniti v nedeljo do 3. junija, da se je mogel konstituirati. Za predsednika je bil izvoljen dr. Bogdan Medaković, za podpredsednika dr. Pero Magdić in dr. Edo Lukinić, za zapisničarja dr. Stjepan Simeonović Čokić, Gliga Jovića, Večeslav Wilder in Ivan Zatluka. Vsi razun zadnjega so člani hrvaško-srbske koalicije, Zatluka pa je frankovec. Vlada je predložila podaljšanje proračunske indeminete do konca junija in podaljšanje hrvaško-ogrskoe finančne pogodbe za eno leto.

— 38milijonski predlog za železničarje je postal že podoben morski kači, ki nima konca ne kraja. Demagogija, ki jo z njim uganjalo meščanske stranke, je že naravnost vnebovpijoča in zato bo gotovo ljubljanskim železničarjem

Laž — operacijska baza gg. tiskarnarjev.

Oglejmo si zopet nekoliko tiskarski mezdni boj v Ljubljani: samo v Ljubljani.

Sele pred par dnevi smo zavračali neresnične trditve »Slovenčev« gledi tiskarskega mezdnege boja tako temeljito, da je »Slovenec« kar umolknil. Krivice s tem sicer ni popravil, toda vdrugič se ni upal več lagati. V »Slovenčevih« napadih smo uvidevali izbruhe po-

litiške strasti, ki pa ni s tem mezdni bojem prav v nobeni zvezi. A konca še ni.

Rekord v sramotanju in prav lahko rečemo tudi v obrekovanju tiskarskega delavstva je pa dosegel gospod Bamberg, ki je včeraj v uradni »Laibacher Zeitung« v imenu založništva podal izjavo, v kateri pravi, da mu je tiskarsko delavstvo namenoma pokvarilo stavne

Kino-Ideal. Soboto dne 3. do četrta dne 7. januarja 1914

„Vladarica Nila“

ob 3., 5., 7., 9., v nedeljo ob 10¹/₂. Mladini dostopno. Zvišane cene. Pred tem „V zastopstvu“, veselo- igr, dva dela.

po izreku strokovnjakov največje umetniško delo kinematografije, ki se je dosedaj videlo 15.000 sodelujočih, 5 delov, 2 uri predvajanja. Predstave

ustreženo, če se jim nudi prilika, da se pouče iz avtentičnega vira o dejanskem stanju zanje važnega predloga. Nihče naj torej ne zamudi priti na javen železničarski shod, ki bo v nedeljo, dne 4. januarja 1914, ob 10. dopoldne v veliki dvorani »Mestnega doma«. Na njem bo poročal predlagatelj predloga, državni poslanec sodr. Josip Tomschik z Dunaja, ki tudi najbolje pozna trnjevo pot svojega predloga, kakor tudi vse zahrbtnje mahinacije, ki jih je meščanska večina uporabljala v korist vlade in na škodo železničarjev. Ker je pa snov zanimiva tudi za ostalo delavstvo, bo tudi slednje posetilo polno- številno velevažen shod, da tudi ono spozna gospodarske boje, ki jih bijejo njih tovariši v nočni suknji proti svojim izkoriščevalcem.

— **Strahotna nesreča — 90 mrtvih.** Iz Amerike prihaja vest o strašni nesreči. Kakor je čitateljem »Zarje« že znano stavkajo že dlje časa rudarji v ameriški državi Michigan. V mestu Calumet, države Michigan je priredilo rudniško vodstvo za otroke stavkajočih božičnico. Božičnico so priredili v dolgi ozki dvorani, v drugem nadstropju stare hiše. Okolo 700 oseb, mož, žena in otrok, se je zbralo v tej dvorani. Ravno so zapeli otroci božično pesem, ko je planil v sobo nek mož ki in zaklical »Gori!« Žena, ki je sedela tik vrat, je hotela moža prijeti, a ta jo je sirovo suvil v stran in zbežal. Nastala je strašna panika, vse je drvelo k izhodu in grozni prizori so se odigravali. Može so pohodili žene in otroke, da bi prišli prej k izhodu, matere so obupno kričale, otroci so jokali. Pred poslopjem so se zbrale matere, ki niso spremljevale same svojih otrok k božičnici in pretresljivo klicale imena svojih otrok. Poslopje pa v resnici ni gorelo, ampak je zlobuež, ki ga doslej še niso dobili, nalašč zaklical v dvorano, da gori. Nesreča je bila še za to večja, ker je imela dvorana le en izhod. Doslej je znano, da je 90 mrtvih in sicer 39 deklic, 21 dečkov, 15 moških in 15 žensk. Tri osebe so smrtno nevarno ranjene. Med stavkajočimi rudarji vlada grozno razburjenje, ker trditjo, da je oni mož ki ravnal po naročilu nekega društva, ki se je organiziralo za to, da uduši stavko. Če se oblastim posreči, da dobe zločinca, tedaj ga bodo le težko rešile pred ljudsko sodbo, pred linčanjem. Organizacija rudarjev je takoj odpovedala v Calumet svoje delegate z nalogo, da pomire stavkajoče. Vsi ted ne nesreče in večmesečne bede so rudarji tako razjurali, da skoraj ne bo mogoče preprečiti večjih izgre- dov. Organizacija rudarjev je izjavila, da prevzame pogrebne stroške nesrečnih žr- tev. Ko so prinesli trupla iz dvorane, so jih položili na cesto. Trupla so vsa pohojena. Večina žrtev je Fincev, Poljakov in Italijanov.

— **Za zabavo.** Družba se je v ljubljanski kazinski kavarni razgovarjala o tiskarskem mezdnem gibanju. Neki gost kar naenkrat vpraša: »Warum gibt Herr Bamberg beim Setzerstreick nicht nach?« — Nihče ni vedel odgovora. Tedaj pa pravi gost: »Weil er ein großer Drucker ist.« Tableant!

— **Premog za prebivalstvo.** V četrtek pri- čne mestna občina ljubljanska s prodajo pre- moga za manj premožnega prebivalstvo. Proda- jala bo premog iz lastne zaloge.

— **Pretep med vojaki.** Kakor smo poročali včeraj so se stekli vojaki 27. in 17. pešpolka v gostilni na sv. Petra cesti št. 67. Pretep se je pa izvršil o polnoči in sta se sprla samo dva vojaka. Med sporom sta ubila le dva vrčka. Vojška patrulja je odpeljala ta dva vojaka, stražnik ni posredoval pri pretepu.

— **V zaporu se je obesil** v soboto ponoči hotelski sluga pri »Slonu« Teodor Klenovšek. Aretiran je bil, ker je pretepel neko dekle. Iz policijskega zapora so ga prepeljali v sodnijske zapore, kjer se je obesil.

— **Moščanski občinski svet** je na svoji seji v nedeljo sklenil, da prosi za priklopljenje mo- ščanske občine mestni občini ljubljanski.

— **»Vladarica Nila«.** O tem orjaškem filmu piše »Neues Wiener Journal« med drugim tudi:

»Vsaka posamezna slika je umetniško insceni- rana, posebno v uprizoritvi velike množine ljudstva je tvornica Cines nedosežna, kar je dokazala že v filmu »Quo vadis?« Nbroj ljud- stva se je potrebovalo za uprizoritev življenja po rimskih cestah, za razkošen čar na dvoru Ptolomejev in slednjič za armado Rimljanov, ki bi morala podvreči ves Egipt. Prehod čez Nil je največje delo, kar ga je doslej uprizorila ki- nematografija. V pesniškem duhu so sestavljene vse slike in koncem predstave je izbruhnilo živo ploskanje gledalcev.« — »Vladarica Nila« predvajala se bo od 3. do 8. januarja v tukajšnjem kino »Idealu«. — Danes v torek velik večer smela, tri kratne veseloigre »Ra- dosti rezervnih vaj«. — »Maks pri klavirju«. — »Morice in zamorski kralj«. — Pridite! Sme- jali se boste do solz.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21 60
polletna	10 80
četrtletna	5 40
mesečna	1 80

Za Nemčijo:	
celoletna	K 26 40
polletna	13 20
četrtletna	6 60
mesečna	2 20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Na- ročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom Uprav- ništvo »Zarje« v Ljubljani.

Idrija.

— **Urban Ganter je umrl.** 24. t. m. je umrl v ljubljanski dež. bolnišnici rudar Urban Gan- tar iz Idrije po večletni hudi bolezni. Mož se je pred desetimi leti čvrsto udeleževal delav- skega gibanja. Na vsakem rudarskem shodu se je prigrabil za besedo ter pozival tovariše na skupno delo za boljše razmere. Sam je veliko trpel. Bil je oblagodarjen z obilno družino ter z vsemi možnimi boleznimi. Mož-mučnik. In sedaj je našel odrešenje... Naj počiva mirno!

— **V Idriji je umrla** na sveti večer znana Hana Podobnikova, sestra pokojnega Hanzlha. Njen mož Ivan Podobnik, je še vedno v ječi v Gradiški.

Stajersko.

— **Zahvala sodrugom rudarjem.** Podpisani se prav iskreno zahvaljujem sodrugom ru- darjem na Ojstrem in v Hrastniku, tako onim, ki so darovali kakor onim, ki so nabirali, za nabrano vsoto 35 K 17 vin. — Karl Mastnak.

Koroško.

— **Zverinska mati.** Iz Črne poročajo: Na sveti večer je pretepla v Vistri pri Pliberku stanujoča Terezija Pitopijeva svojega štirile- nega sina tako, da je otrok obležal mrtev. Pre- tepala ga je s polenom. Zverinsko mater so že aretirali in jo izročili okrajnemu sodišču v Pliberku.

— **Tatvina.** V Lešah so zaprli rudarja Pav- la Vernika, ki je na sumu, da je izvršil več tat- vin v okolici. Med drugim je ukradel neki na- takarici tudi 200 steklenic piva.

Goriško.

— **Deželna organizacija jugoslovanske socialno demokratične stranke** v Gorici poziv-

lja vse kraje in okrajne organizacije, da ob- računajo strankin prispevek s koncem leta 1913. Obenem poroča, da so dole nove znamke za leto 1914, katere se dobe pri blaginiku so- drugu Alojziju Štolji, kateremu se tudi obraču- nava strankin prispevek.

— **Gibanje tiskarjev** v Gorici postaja od dne do dne bolj zanimivo za delavski razred. Kakor po drugih mestih, tako se kaže tudi v Gorici solidarnost med gospodarji tiskarn ene in druge narodnosti. V Gorici imamo sedem tiskarn, od katerih sta dve strogo slovensko narodni, in sicer je ena tako narodna, da ima celo naslov »Narodna tiskarna« in druga je pa še bolj narodna, ako se premisli, da je tako- zvana »Gabrščekova tiskarna«. Ali ena kakor druga sta včlanjeni v mednarodni (t. j. grozno! Op. dop.) zvezi lastnikov tiskarn v Avstriji, ki ima svoj glavni sedež na Dunaju. Da bi ravno mi grajali to njih včlanjenje pri imenovanju zvezi, nam ne prihaja niti na misel, ker poznamo pre- dobro naše nasprotnike in njih početje, kadar gre za boj in sramotenje centralnih organizacij, kjer je združeno delavstvo brez razlike narod- nosti. Oni pa, naj si bodo najljubši slovenski klerikalci, črni od nog do glave, ali pa rdeče- modro-beli ultra-narodnjaki, se smejo združevati v mednarodne organizacije, dočim je dela- vec, ako se ne včlani v N. D. O., izdajalec na- roda. Ali nam ne bi pojasnili organizatorji v Narodni Delavski Organizaciji, zakaj niso še ustanovili NDO. za vse slovenske delodajalce, nego jih puste na milost in nemilost pod ko- mando Nemcev, da jih komandirajo dol z Du- naju, kakor se njim ljubi. Žal nam je, da si ni- smo zapomnili vseh tistih fraz, ki jih večkrat rabi narodno časnopisje proti našim centralnim organizacijam, ker sedaj bi imeli prav lepo pri- liko, da bi jih rabili. Gibanje tiskarjev v Gorici je splošno. Že 6. decembra so vsi lastniki ti- skarn, slovenski in laški, odslavili s 14dnevno odpovedjo vse tiskarske pomočnike; ker pa pomočnikom to početje njihovih delodajalcev ni ugajalo in se niso pustili kar namah premagati, so pričeli izvajati konsekvence s pasivno resi- stenco in gospodarji, videč, da nasprotnika ni tako lahko premagati, so odgovorili že tretji dan po odpovedi z izprtem vsega tiskarskega osebja. Prvi teden ni izšel noben list; drugi te- den je izšel »Primorski list« in pretleko soboto je izšla tudi »Gorica«. Mislili smo že, da je »Narodna tiskarna«, kjer se tiskata omenjena lista, pridržala začasnih pogodb delavcev, ampak smo se varali; dognali smo namreč, da si je pridobila ta tiskarna za poniževalni in nepošteni posel krumirštva Ludvika Lukežič, faktorja ti- skarne, in urednika Kočevarja, katerega se ne studi opravljati to grdo izdajstvo. Omeniti mo- ramo, da je bil sedanji krumir Lukežič do zad- njega dne član tiskarske organizacije in je tik pred bojem poslal organizaciji pismo, s katerim se odpoveduje članstvu, rekoč, da mora biti njegova moč na razpolago gospodarjem. Tak- im ljudem, kot sta Lukežič in Kočevar, izraža zavedno delavstvo vse svoje zaničevanje.

— **Klerikalci so vsi enaki.** V prejšnji notici omenjamo, da krumirita v Gorici dva slovenska klerikalca Lukežič in Kočevar. K tema dvema je pristeti še enega italijanskega klerikalca, urednika lista »L'eco del Litorale«, kateri si tudi šteje v čast, opravljati poniževalni posel krumirja. Razen teh klerikalnih krumirjev niso našli tiskarski podjetniki nobenih drugih.

Trst.

— **Pevski zbor »Ljudskega odra«** priredi na Silvestrov večer v gostilni »Internacional« v ulici Boccaccio št. 25 velik silvestrov dru- žinski večer s petjem, godbo in šaljivimi pri- zori. Nihče naj ne manjka.

— **Predavanje v »Ljudskem odru«.** V četr- tek, na dan novega leta, ob 10. dopoldne bo predaval v zeleni dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonnina 15, sodrug dr. Henrik Tuma

o predmetu »Socializem in narodnost«. Po pre- davanju se vrši prosta diskuzija. Vstopnina na predavanje 20 vin. in v za csebo. Sodruga in delavce sploh vabimo, da se udeležijo tega pre- davanja v velikem številu.

DEŽELNA ORGANIZACIJA JUGOSLOVAN- SKE SOC. DEM. STRANKE V GORICI

sklicuje

zaupen sestanek

vseh sodrugov iz Gorice in okolice, ki bo v

nedeljo, dne 11. januarja 1914

ob 10. dopoldne v dvorani »Delavskega doma« v Gorici, ulica Treh Kraljev, št. 16, s sledečim dnevnim redom:

1. Poročila.
2. Naša politična organizacija.
3. Raznoterosti.

Ker je ta sestanek zelo važen za nadaljni razvoj naše politične organizacije na Goriškem, je dolžnost vsakega sodruga, da se udeležijo tega zborovanja.

Deželna organizacija jugoslovanske socialno demokratične stranke v Gorici.

Op. Zborovanje se vrši na podlagi § 2 zbo- rovalnega zakona.

Državni zbor.

Dunaj, 29. decembra.

Ob začetku današnje seje je bila v zbor- nici največja konfuzija. Po kuluarjih so se raz- našale vsakovrstne pustolovske govorice. Utr- jeni pesimisti so zagotavljali, da je § 14 neizog- ben. Nekateri so že »pozitivno vedeli«, da ima grof Stürgkh dekret za razpust državnega zbora v žepu. Medtem so zborovali Rusini zase in vse meščanske stranke so na trnju čakale, kaj da sklenejo. Kajti Rusini, ki štejejo vsega skupaj 30 poslancev, so faktično gospodarji v zbornici. Ko je bilo slišati, da bo gosposka zbornica izpremenila finančni načrt, so dejali, da ustavijo obstrukcijo. Medtem pa so se zopet premislili. Zahtevali so od nemških nacionalcev in krščanskih socialcev sklep proti porabi pa- ragrafa 14. Toda zvesti oprede so dejali, da ne stare grofu Stürgkhu nič zalega. Nato so Ru- sini nadaljevali obstrukcijo. Ko je prišla iz go- sposke zbornice vest, da je res sklenjena izpre- menba finančnega načrta, je Levickij vendal izjavil, da odnehajo od obstrukcije.

Z zakonom o državnih preodkazih je prišla zbornica tako daleč, da je treba le še glasovati, kar se zgodi jutri. Sicer je situacija za sedaj mehka n § 14. še čaka. Predsednik Sylvester je namreč napovedal, da bo 2. januarja seja in, da bo prvo čitanje proračunskega provizorija na dnevnem redu.

Seja.

Predsednik dr. Sylvester otvorila seja in se v daljšem govoru spominja umrlega fi- nanč ministra in poslanca Zaleskega.

Dopis ministrskega predsednika naznanja, da je sekcijski šef v finančnem ministrstvu ba- ron Engl še nadalje pooblaščen za vodstvo tega ministrstva.

Naznanja se, da je sprejeta demisijska gali- škega ministra Dlugosza.

Prehaja se na dnevni red: Drugo čitanje zakona o

državnih preodkazih.

Posl. Dnistrianskij (Rusin) protestira proti ustanovitvi poljske rudniške akademije po- tam narebde. Rusini se bodo poslužili vseh mo- gočih sredstev, da preprečijo ustanovitev take akademije v Krakovem, dokler ni odločitve v vprašanju rusinskega vseučilišča.

Nato imata »stvarne popravke« Rusina

feratili, poslanih praških redakcijam in listom po deželi.

XII.

Tisti čas, ko je »Ženska Reforma« začela izhajati, je Ivan imel polno posetov, dopisov in drugega dela. Napravil si je doma uredniško in administracijsko sobo, za sedaj v eni zadnjih sob. Sam se je posvetil bolj administraciji in si privzel mladega človeka, ki je bil izveden v za- ložniški in knjižotržni agendi. Notranje zadeve pa je opravljal zopet večji del Kačerovsky, ka- teri je vsak dan prihajal k njemu, odgovarjal na uredniška pisma in čitat poslane rokopise. Pošiljal je pregledoval časih precej z Ivanom, ali pa si jih je odnašal domov. V vseh važnejših stvareh sta se posvetovala skupno.

Tudi Mikyška je prišel nekolikokrat. Hvalil je deloma podjetje Ivana, deloma ga ni hvalil. »Veste, Hruby, tega ne razumem, kako ste se mogel združiti s Kačerovskym, kako ste mu sploh mogli z »Reformo« sesti na limate. Po- mislite, kako sta si bila nasprotna! Tako-le, Hruby — tu je Mikyška pokazal s prsti — »a sedaj kot dva najboljša prijatelja! Ali se mar ne spominjate Hodkovič? In ali mislite, da se je ta človek morda izpremenil?«

»Morda sem se pa jaz izpremenil«, je re- mo dejal Ivan.

(Dalje.)

Za resnico.

Roman.

Spisal Jožef Laichter.
(Dalje.)

»To je pa zopet bolj zunanja stran žen- skega vprašanja«, je ugovarjal Kačerovsky. »Seveda, marsikatera žene bi bile v raznih živ- ljenjskih poklicih ali i v javnem delovanju po- gosto bolj na mestu nego doma. Sam sem že zapazil marsikaj podobnega pri nekaterih že- nah, dočim sem zopet videl moške, katerim bi se bolj prilegal domači posel, ki ga dan- danes opravljajo žene. Resnično, taki moški so! Skratka, tudi o ti stvari sem premišljal in si de- jal, da bi se z enako vzgojo marsikaj izrav- nalo, in da bi se potem našel pravi modus vi- vendi. Toda navsezadnje vendar menim dru- gače.«

»Torej kako? Kaj torej?« je vprašal Ivan.

»Mislim,« je nadaljeval Kačerovsky, »da se žena gotovo ne bo v celoti v življenju nikdar pečala z vsemi istimi poklici kakor mož, da v praktičnem in vsakdanjem življenju vendarle ostaja na veke razloček in da bo žena v rod- binskem življenju vedno igrala svojo glavno vlogo, samo da bo ta vloga veliko pomenli- vejša nego je dandanes, ker bo žena stala na višji stopnji in ker se bo likrati dvignila na

višjo stopnjo gladine rodbinskega življenja. In iz tega sklepam: Temeljna, najvažnejša vzgoja, v kolikor se sploh tiče človeka, tista vzgoja, katere naloga je spoznati in podpirati razvitek deteta, mora biti čisto enaka. Kakor pa se možkim preskrbuje različna strokovna vzgoja in izobrazba, ne vem, čemu se ne bi da- jala ženskim vzgoja, katere bi bila v zvezi z njih bodočo materinsko in vzgajalno nalogo. Zato čisto opravičeno eksistirajo in bodo eksis- tirale razne dekliške šole, in zato tudi popol- noma opravičeno ustanavlja sedaj posebni ženski list. S tem vsem pa ne trdim še, da se ne bi ženske smele tudi strokovno vzgajati in izobraževati, jaz sem hotel opozoriti samo na temeljno stvar.«

Zedinila sta se in Kačerovsky je izdelal program. In petnajstega vinotoka je izšla prva številka »Ženske Reforme« — tako sta krstila svoj list — kakor se je lahko čitalo na rdečem ovitku časopisa. Hipoma sta ga razposlala re- dakcijam žurnalov in knjižotročem, opozarjajoč na zanimive članke, pregleda in poročila. Ra- zen uvodnega programnega članka je obsegal mesečnik v prvi številki še razprave: »Življe- nje in sreča«, »Žena — pomočnica moža«, »Ženski študij«, »Tehnična izobrazba deklic« in članek »Socialno in žensko vprašanje«.

Z uvodne programne razprave zadošča, če navedemo le nekatere stavke, da se pokaže stališče. Začenjala se je z vprašanjem: »Kaj

hočemo?« In odgovor se je glasil: »Hočemo delovati na to, da bi se povzdignili povprečni duševni nivo čeških žen; da bi se češka žena povzdignila na višino svoje naloge v rodbini in v narodu; da bi bil doseženi ponizujoči in podcenjujoči nazor o ženi in njenem namenu v življenju, ki vlada med moškimi in med že- nskami samimi nadomeščen z višjim, dostojnej- šim, današnjemu razviku prikladnejšim nazo- rom; in konečno, da bi se na ta način uresni- čila in priznala enakovrednost in enakoprav- nost z moškimi sploh. Da pa ne bi nastalo ne- sporazumljenje, povemo raje precej tudi, česa nečemo. Nečemo tedaj žene od sedanjih nje- nih naravnih dolžnosti odvajati, ampak obratno ho- čemo ji pomagati, da te dolžnosti globlje pojme; nečemo navajati žene v to, da bi se pripravila z možem za to, kar je po pravici njegovega, ampak obratno hočemo vplivati na to, da se mirno razdeli poprišče obeh spolov; nečemo, da bi žena izgubila svoje dosežane nayne prednosti, ampak obratno, da bi jih pomnožila in povečala; in končno nečemo žene potegniti v poulično kalugo in umazani ples nizkih bojev, ampak obratno, hočemo jo dvigniti nad vse nizkosti, sirovosti in umazanosti. Osebito jo nečemo navajati k ničemur, kar bi nasprotovalo njeni naravi, ampak k vsemu, kjer more uspešno delovati.«

Ta odlomek iz programnega članka je bil ponatiskovan i v inseratih i v priporočilnih re-

Lev Levickij in Staruh. Ta govori dve uri in pol. Podpredsednik Jukelga kliče večkrat na red, naposled mu vzame besedo. Rusini ugovarjajo in upirajo kravalček, pa se naposled vendar potolažijo.

Več čeških agrarcev se oglasi za besedo za »stvarne popravke«, da pridejo rusinski obstrukcije na pomoč.

Posl. Folis »popravlja« tako, da mu mora podpredsednik Pernerstorfer vzeti besedo, ker ni to, kar govori, nikakršni popravek.

Posl. Holubovič (Rusin) »popravlja« na enak način. Predsednik Sylvester mu vzame besedo. Enako usodo ima popravek posl. Petriškega.

Med tem je prišla vest, da je gosposka zbornica sklenila izpremembo v finančnem načrtu. Nato izjavlja posl. Levickij: »Rusinska obstrukcija ni naperjena proti zbornici in proti parlamentarizmu, ampak proti poljskemu deželnemu odboru in proti vladi, ki se je pridružila nasprotnikom volilne reforme. Ker pa se mora ves davčni zakon še enkrat obravnavati v poslanski zbornici, ustavijo Rusini to obstrukcijo.«

Po tej izjavi so stvarni popravki končani. Besedo ima posl. dr. Diamand (polj. soc.) kot poročevalec manjšine. Govornik zahteva ukrepe, da se ublaži beda brezposelnih in uporjara na naraščajočo brezposelnost. Zbornica in vlada imata dolžnost, da prideta hitro na pomoč.

Potem se razpravlja o Pacherjevem »mimnem« predlogu.

Ob pol desetih zvečer se prekine razprava. Prihodnja seja jutri ob 11. dopoldne.

Zadnje vesti.

GOSPOSKA ZBORNICA.

Dunaj, 30. Včeraj so imeli gosposki zborničarji sejo, na kateri so ovrgli sklepe poslanske zbornice o davčnih predlogih v tistem reakcionarnem zmislu, ki je bil že napovedan. O osebnih dohodarini je poročal grof Goëss in dejal, da je hotela davčna komisija na vsak način »zagotoviti« efekt finančnega načrta. Zvišanje davka za široke sloje prebivalstva utemeljuje poročevalec s tem, da so dobili splošno in enako volilno pravico!! Eksistenčni minimum je znižala komisija zopet na 1200 K, ker je vlada izjavila, da sicer ne more predložiti načrta na sankcijo. — Grof Pace je izjema. Davek za neozmenjene se mu zdi kazni, davek za one, ki nimajo otrok, pa primerja za stvarjanje nezakonitih otrok. Odločno se upira zvišanju davka za nižje sloje. Eksistenčni minimum naj se toliko zviša, da bo prvih 6 stopenj davka prosti. Gosposka zbornica naj se ne spravljaja v nevarnost, da prilete pušice, ki jih strelja, nazaj in jo zadenejo samo. — Grof Piniński odobrava vse izpremembe, ki jih predlaga komisija. — Grabmayr svari pred porabo § 14. Ureditev uradniškega vprašanja je državna potreba, ampak to se lahko izvrši provizorično brez § 14. Radikalno zdravilo, ki je potrebno, je ureditev narodnega vprašanja na podlagi narodne avtonomije in v poslanski zbornici tak poslovnik, ki odpravi obstrukcijo. — Baron Engel prosi, naj gosposke zbornice sprejme sklepe poslanske zbornice. — Za baronoma Glanzem in Plenerjem govori baron Stürgkh, ki povdarja, da je rešitev finančne reforme nujna. Sklepečna sodba o parlamentarnem položaju še ni mogoča; min. predsednik pa ne more biti optimist. Po končani debati je zbornica sprejela predloženo komisije. Nato je odobrila novela društvenega zakona in davek na avtomobile. Prihodnja seja danes ob 10. dopoldne. — Philippovich je interpelliral zaradi vodnih cest, za katere so oddana nova dela.

TISKARSKO GIBANJE.

Lvov, 30. Vsi tukajšnji listi so včeraj prenehali. Pet poljskih listov napravljajo skupno izdajo po enkrat na dan. Tudi rusinski listi ne izhajajo. Približno 500 stavekajočih stavcev in strojnih mojstrov je bilo danes na shodu.

Gradec, 30. Meščanski časopisi niso izšli. Edini »Arbeiterwille« je izšel.

HRVAŠKI SABOR.

Zagreb, 30. Včeraj popoldne je imel hrvaški sabor drugo sejo. Pri čitanju zapisnika prve se je je prišlo do hudega prerekanja med po-

slancema Prebegom in Tuškanom. Nato je govoril ban baron Skerlec in odgovarjal na izvajanja poslanca Mile Starčevića, ki je dejal v soboto, da je ban eksponent grofa Tisze in da ne zna hrvaško. Ban je izjavil, da res soglašajo glede hrvaške politike v vsem z grofom Tiszo in da je v tem oziru res eksponent Tisze. Hrvvaško se bo naučil tako, da bo prestopil pred vsako kritiko. Nato je prešel sabor na dnevni red.

POS. GROF DRAŠKOVIČ UMRL.

Budimpešta, 30. Državni in saborski poslanec grof Aleksander Drašković je včeraj umrl, 37 let star.

ATENTAT NA POSLANCA.

Arad, 30. Včeraj je gostilničar Morin v Körtösu na ulici streljal na poslanca Ladislava Hamoryja in ga je težko ranil. Morin pravi, da je Hamory pripravil njegovo ženo ob 100.000 kron.

ŠEST TOVAREN POGORELO.

Berlin, 30. V Bergenu je uničil ogenj popolnoma šest tovarnen.

LAKOTA NA JAPONSKEM.

Tokio, 29. Vsled slabe žetve je zavlada v okrožjih Aomori in Hokkaido lakota. Več tisoč oseb umira vsled lakote. Starši prodajajo svoje hčere trgovcem z dekleti. Vlada je dala 6 milijonov jenov za stradalajoče.

Umetnost in književnost.

— Ipavčeva koncerta »Glasbene Matice« v dneh 5. in 6. januarja 1914 bosta po nekdanje krasno uspelem Gallusovemu koncertu »Gl. Matice« prva slovenska zgodovinska koncerta. V svojih bogatih, zgodovinsko zanimivih sporedih nudila bodeta krasen pogled in pregled v razvoj slovenske pesni in glasbe za več kakor pol stoletja nazaj. Najstarejša, nad 65 let stara skladba, ki se bo v teh koncertih izvajala, je bila še pred letom 1848. zložena, to je pesem »Za slovo«, ki jo je zložil najstarejši brat naših skladateljev v mladi dobi 34 let, l. 1849. umrl, velenadarjeni dr. Alojzij Ipavc. Pel bo to pesem na II. koncertu g. Josip Rijavec. Benjamin in Gustav Ipavc sta za več kot pol stoletja glavna reprezentanta slovenskega petja in glasbe. Značaj, izraz, milina, lepota, jasnost, globok v srce segajoč čut in zdrave forme njihovih skladb so pristno-slovenski narodni. O Ipavčevih skladbah se mora reči: to je naše — slovensko — narodno — zdravo — za nas klasično. Benjamin je prvi klasik slovenske glasbe, v pesmi »slovenski Schubert«; Gustav pa najprihujbejši ljudski skladatelj slovenski. Oba neumrljiva ljubljena slovenskega naroda. Lahko se reče: kar je Prešeren naš poeziji, to sta brata Ipavc slovenski glasbi. Udarila sta ob začetku kulturnega gibanja slovenskega pravo struno in ta struna odmeva v srcu vsakega Slovenca. — Pevski zbor »Glasbene Matice« bo v koncertih izvajal 8 moških in 6 mešanih zborov. Moški zbor zapoje pri prvem nastopu 6 najstarejših pesmi, tri zbere iz prve mladinskiške dobe Benjaminove: 40 let staro »Brezi jadra« (zložena 1873), 50 let staro »Vojška« (iz 1863) in 62 let staro, večno lepo skladbo »Domovini« (Bodi zdrava domovina, katero je 23letni Benjamin zložil leta 1852), dalje 3 zbere iz srednje dobe Gustavove: 29 let staro, priljubljeno pesem »V mraku« (1885), 32 let staro »Slovenec sem« (1882) in 40 let staro, večno lepo »Danič« (1873). To so skladbe, katerih vsaka ima svojo zgodovino v probuji Slovencev.

Po vojni v Srbiji.

Centrala srbskih strokovnih organizacij v Beogradu nam poroča:

Naše gibanje še ni prišlo v pravi tir. Kriza, povzročena vsled vojne in njene posledice, prevladuje še vedno vse naše javno življenje. Na velike zapreke naletimo povsod, kjer hočemo iznova oživeti naše organizacije. Demobilizacija je le delna, le nekaj rezervistov je odpuščenih. Ali oni, ki so jih poslali na dopust, niso odpuščeni, temveč so oproščeni le za šest tednov od vojne službe in po preteku teh šestih tednov bodo zopet vpoklicani. Taka demobilizacija pa seveda silno ovira naše delo. Vojna je zbudila v ljudstvu veliko nejevoljo, ali sedanje nego-

tove razmere niso ugodne za velikopotezno delo in ljudstvo je zelo malodušno. Naše časopisje pa se sedaj širi po vseh krajih prav močno. Število čitateljev strankinih listov je naraslo po vseh krajih od 20 do 100 odstotkov. Žal, da je padlo število članov naših strokovnih organizacij od leta 1912 za polovico. Stari, še živi člani, so seveda zopet v organizacijah. Le strah, da bodo morali zopet v vojašnice, zadržuje normalni razvoj naših strokovnih organizacij.

Skraino slabe življenske razmere so zbudile pri nekaterih strokah staro bojevitost. V zadnjih dveh mesecih smo imeli tri stavke in pet tarifihih gibanj. 246 delavcev se je udeležilo teh akcij. Gre za zvišanje mezd od 10 do 30 odstotkov in za skrajšanje delovnega časa za pol drugo do poltretje ure. Razen enega gibanja so delavci povsod zmagali.

5. decembra so zastavljali belgrajski tiskarski pomočniki. Stavke se je udeležilo 364 delavcev, delavk in mladostnih delavcev. Zahtevali so povišanje tedenske mezde za odrasle delavce po 2 franka na teden. Tiskarniški podjetniki so pa hoteli tarifo pogodbno poslabšati, kar se jim pa vsled solidarnosti delavcev ni posrečilo. Delavci so zmagali.

Prav ugodno pa se je pričelo razvijati gibanje med rudarji in sicer, kakor je čudno — kot posledica svobode v vojni. Naši rudarji so imeli v vojni več svobode kakor prej kot delavci in državljani. Pred vojno so bili vsi naši organizatorični poizkusi med rudarji brezuspešni, ker je vlada izdatno podpirala rudniške podjetnike v njihovem stremljenju proti organizacijam. Med vojno so pa imeli naši agitatorji v vojaški suknji prav mnogo uspeha med rudarji. Pri obleganju Odrina so govorili naši rudarji le o socializmu in z listki so napravljali glasovanje za in proti socializmu. Toda skoraj vsi glasovi so bili za socializem. Sedaj pa vlada nad rudniki nekako izjemno stanje. Več kakor 10 organizacij je že razdrila policijska sila, pobrala njihovo premoženje, zaupnike pa utaknila v ječo. Rudniške družbe vabijo sedaj Mace-donce in jim obljubujejo mezde po 3 do 5 frankov. Pri izplačilu jim pa dajejo po 2-20 do 2-50 frankov. Mnogo lačnih Mace-doncev beži zato iz dežele. Za francoske in belgijske rudniške podjetnike so naši rudniki neprecenljive vrednosti, delavcem pa se godi kakor v Sibiriji. Statistika izkazuje namreč, da znaša povprečna letna mezda naših rudarjev 390 frankov! Pri delnih izporih niti mezd ne izplačujejo. Vlada se ne gane, če jej naši poslanci dokazujejo še tako strašne reči iz rudnikov. Zadeva je že rešena, delavec je mrtev, to so ministrski odgovori.

Odgovorni urednik Etbin Kristan.

Izdala in zalaga založba »Zarja«.

Tiskovna in tiskarna »v Ljubljani«.

Dobi se fino kranjsko

= zelje =

po 10 K 100 kg pri tvrdki I. Ora-
žem, Selo, Moste pri Ljubljani.

Na drobno.

Telefon št. 266.

Telefon št. 266.

Na debelo.

Dober cen premog vseh vrst

prodaja

Franc Uher, špediter

Koks.

Ljubljana, Selenburgova ul. 4.

Briketi.

Vse prijatelje plesa se najvjudnejše vabi na

= velik ples =

ki se vrši na Silvestrov večer pri »Anžoku«
v Spodnji Šiški. Vstopnina prosta.

Dr. Benj. Ipavc

strokovni zdravnik za
ženske bolezni,

Mestni trg št. 3,

ne ordinira

do 7. januarja.

Najboljši nakupni vir
zgotovljenih postelj

iz dobrega češkega postelj-
nega perja napolnjene v gostoniti
reči nanking (inlet), 1 pernica 180x
120 cm, z dvema zglavnicama, vsaka
80x60 cm z novimi belimi trpežnimi
perjem K 16—, napolnjen K 20—,
puh K 24—, pernica sama K 10—,
K 12—, K 14— in K 16—; zglav-
nica sama K 3—, K 3-50 in K 4—,
Dvojna pernica 200x140 cm K 13—,
K 14-50, K 17-50 in K 21—,
zglavnica 90x70 cm K 4-50,
K 5-20 in K 5-50, 5 kg sivega
perja K 9-40, boljsega K 12—
do 16—, polbelega K 17—,
5 kg novega, dobrega, belega
nepranežnega posteljnega perja
K 24—, snežnobelega K 30—, boljsega K 36—, najtinej-
šega, puljenega K 45—; 5 kg nepuljenega perja od živih
gosi K 26— in K 30—; beli puh debelejši K 5, boljše K 6,
najtinejši prsni puh K 6-50 za 1/2 kg, sivi puh 1/2 kg K 2-50
in K 3—. Razpošilja se franco proti povzetju. Zamena
proti povrnitvi poštnine dovoljena.

SIGMUND LEDERER,
Janowitz Angel št. 156 bei Klattau in Böhmen.

75.000 ur!

Vsled balkanske vojne sem pri-
stijlen 75.000 komadov imit. sre-
brnih ur z izvrstnim 36 ur tek.
anker-remont. kolesejem na kamnih
tekoče, ki so bili namenjeni za
Turčijo, za smešno ceno prodajati:

1 komad K 3—
2 komada 5-70
5 komadov 13-80

4 letno pisмено jamstvo.

Brez rizika. — Zamena dovoljena ali denar nazaj. —

Razpošilja se po povzetju.

Centrala ur SIMON LUSTIG, Nen Sandez št. 57.

Grand hotel „UNION“ v Ljubljani

restavracija kavarna in klet

1914

veselo novo leto

1914

vsem velecenjenim stalnim gostom ter slavnemu občinstvu sploh, proseč jih, da
ohranijo podjetju enako naklonjenost in zaupanje tudi v bodoče, zagotavljajoč
vedno najboljšo postrežbo.

Spoštovanjem

Ravnateljstvo hotela „UNION“.

Ljubljana, 31. decembra 1913.

Lekarnar

Gabrijel Piccoli

e. kr. dvorni založnik in papežev dvorni založnik

želi vsem cenjenim odjemalcem

**srečno in veselo
novo leto 1914!**

Vsem svojim cenjenim gostom, prijateljem in znancem želim prav

srečno in veselo novo leto!

Priporočam se jim i v prihodnje ter beležim

z velespoštovanjem

Restavracija in kavarna hotela „Iirija“. **Franc Jančar**

Ženinom in nevestam želim prav

**srečno in veselo
novo leto**

ter se priporočam tudi v bodoče

Vid Bratovž

velika zaloga pohištva, Sv. Jakoba
nabrežje šte. 27.

Josip Dežman

knjigovez

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7

želi vsem cenjenim naročnikom

srečno in veselo novo leto

ter se priporoča tudi za naprej.

Srečno in veselo novo leto

vsem cenjenim gospodom odjemalcem, prijateljem in znancem

želi

Josip Zidar, Ljubljana.

Veselo novo leto

želi vsem cenj. odjemalcem in gostom

Albin Hauptman

pekovski mojster in gostilničar

na Jesenicah.

Srečno in veselo novo leto

vsem svojim cenjenim naročnikom, prijateljem in znancem v mestu in na deželi

želi

Ljubljana, zraven rotovža. Lekarna Trnkóczy.

Franc Boštar

brivec na Jesenicah želi

srečno novo leto

ter se nadalje priporoča.

**Srečno in veselo
novo leto**

želi vsem svojim odjemalcem, prijateljem
in znancem ter se še za nadalje priporoča

Ivan Okorn, pek. mojster,
Spod. Šiška, Celovška cesta št. 33.

Veselo novo leto 1914

želi ob zatonu starega leta vsem velecenjenim odjemalcem, prijateljem in znancem
priporočujoč se njihovi nadaljni blagonaklonjenosti in beleži z velespoštovanjem

Ljubljana, Kladezna ul. Makso Zalokar, drožarna.

„Kavarna Leon“ **Gostilna pri Leonu**

Stari trg

Florijanska ulica 6.

SREČNO IN VESELO NOVO LETO 1914

vsem velecenjenim gostom, prijateljem in znancem želim in se priporočata za nadaljn
številni poset obeh svojih podjetij

Leon in Fani Pogačnik.

Vsem cenj. odjemalcem želi **srečno in
veselo novo leto**

ter se priporoča

Ambrožič

mesar na Jesenicah.

Vsem svojim velecenjenim gostom, prijateljem in znancem želim prav

SREČNO NOVO LETO

in se jim priporoča tudi v prihodnje ter beleži z velespoštovanjem

Katarina in Matija Dolničar,
restavraterja na juž. kolodvoru v Št. Petru na Krasu.

Vsem cenj. gostom želi **srečno in veselo**

novo leto

hotelir Paar

Jesenice na Gorenjskem.

Srečno novo leto

vošči

Učiteljska tiskarna v Ljubljani,
reg. zadruga z omejeno zavezo

Veselo novo leto

želiva vsem cenjenim
gostom in odjemalcem

Ivan in Marija Marinšek,
gostilna „Amerika“ in mesnica

na Glincah in v Rožni dolini.

Srečno novo leto

želi vsem cenjenim gostom, znancem
in prijateljem ter se nadalje priporoča

Ignacij Banko

gostilna pri „Nacetu“

Martinova cesta.

Ant. Presker

krojaški mojster

v Ljubljani, Sv. Petra c. 14

želi vsem cenjenim naročnikom, prija-
teljem in znancem **srečno in veselo**

novo leto 1914

Veselo novo leto

želi cenj. odjemalcem, prijateljem in znancem

Franjo Golob

mesar in prekaževalec

Sp. Šiška, Jernejeva cesta 50.

Gostilna pri Virantu

Sv. Jakoba trg šte. 2

želi vsem častitim gostom, odjemalcem, pri-
jateljem in znancem **srečno in veselo**

novo leto 1914!

Zahvaljujoč se za dosednji obisk, se pri-
poroča tudi nadalje prijazni naklonjenosti.

Marija in Fran Lekše

**Srečno in veselo
novo leto 1914!**

želi

Jakob Zalaznik in njegova
rodbina

pekarija, slaščičarna in kavarna v Ljub-
ljani, Stari trg št. 21.

Srečno novo leto

želi vsem cenjenim gostom, odjemalcem,
prijateljem in znancem

Peter Stepič

vinski trgovec in gostilničar

v Spodnji Šiški št. 256.